

מבקר

יאנוש קורצ'אק, כתבים ז', עמ' 106-109
תרגום: אורי אורלב

הוא הנה חנור, בעל מבט חודר, שערו לא מסדר ולבושו מזנח. תנועותיו הפגינו זלזול ובקולו נשמעה
נימה

של ציניות נפחית.

רבות שמעתי עליו. היו שטענו כי הוא הפרומתאוס בהתגלמותו, ורק אינו רוצה לנתץ את שלשלאותיו;
אחרים, בקיאים פחות במיתולוגיה, חפשו השוואה בתחום מדעי הביולוגיה: אריה, נשר, עץ אלון שנפגע,
כמונן, בברק החיים, וכו' הלאה...

סוף סוף פגשתי אותו. נדבקתי ברטט ההערצה הפללית אליו.

"אני זה וזה", פתחתי בחשש.

"הממ...", שמעתי בתשובה.

לא הושיט לי יד. "טפוסים", חשבתי.

כל הערב לא הוציא מלה. רק מפעם לפעם המהם משהו בלעז רוח, העביר את אצבעותיו בשערו, פעמים זו
במרץ על הכסא, והחיוך לא מש משפתי הצרות. בארוחת הערב אכל הרבה, אך בהבעה מלגלגת, מי יודע
אם לא היה בקד אפלו סרקזם. שכנתו לשלחן נסתה פעמים אחדות לקולר עמו שיחה, אך הוא רק לכסו
אליה את מבטו והכניס לפיו חתיכה כפולה של בשר.

"ומה דעתך, אדוני", העז לפנות אליו איזה צעיר נלהב.

הוא כחפח בגרונו. השתתרה דומיה. על פי הבעת עיניו נראה היה שתהליך מעמיק של חשיבה מתרחש בנפשו
המסתורית. אחר כך סקר את סביבתו. דממת מנות; רכזו. אחר כך קם, השעין את ידו השמאלית בשולי
השלחן ואת מינו פשט לפניו. הפל עצרו את נשימתם. הוא לקח בימינו חתיכת מאפה גדולה וישב. על פניו
התפשט חיוך שטני.

הבנו. נשמעו מחיאות כפיים...

אפלו עט שאפשר להשתבר באמצעותו עשרים קופיקות לשויה, לא נצליח לתאר את התדהמה שיועצה
את כל ישותי באשר, אחרי ארוחת הערב, מבלי להפרד מאיש, הוא שלב את זרועו בזרועי ואמר במאמץ:
"גלד".

הולכתי אותו בזהירות לפרוזדור, שמתי על כתפיו את מעילי ונצאנו.

הוא נעצר לפני השער ורמז לפרפרה.

"היי", קרא לרכב.

היתה לאת המלה השניה שיצאה מגרונו.

הבאתי אותו לחדרי הקטן, הפשטתי ממנו את בגדיו והשכבתי על מטתי. הוא נרדם. ואני ישבתי עד הפקר
והתבוננתי במצחו המביע חכמה. אחר כך הכנתי לו תה ונצאתי על קצות האצבעות – למשרד.

כאשר נכנסתי בצהרים לחדרי הוא עדין שכב במטה וקרא איזה שנתון הומוריסטי שקניתי פעם בעשר
אגורות מאיזה דלפון מתוך רחמים.

הסמקתי מבושה. "מה הוא חושב עלי?"

הוא נחש את מחשבתי מפני שחיד.

הוריתי להביא שתי ארוחות צהרים. הוא קם, עטף את עצמו בשמיכה, ישב ליד השלחן ואכל כשהוא
ממשיך לקלם בשנתון האמלל.

למרות שלא היה זה ממנהגי לקלם בשעת האכילה, בכל זאת בחרתי את הספר החכם ביותר ממדף ספרייתי
והעמדתי פנים שאני כל כך שקוע בעבודה, עש ששכחתי לאמלל. הוא אכל גם את המנה שלי.

הוא לא פצה פה במשך שלושה ימים. ביום השלישי התעורר קצת. אפלו התלבש בערב ושאל, אחרי שטפח
בידו על מדף הספרים:

"האם קנית, אדוני, את כל הספרים האלה?"

הזדרזתי לדע אותו שאלת תאונתי היחידה, שאני משתוקק להרחיב את השפלתי אחרי עבודתי במשרד,
שאני אוטודידקט, ואני מקוה להגיע בכוח הרצון אל מטרתי, אמלא את החסר בהשפלתי ואחפף לאדם
מועיל בחברה. הוא הקשיב לי בתשומת לב.

"אם כן, אתה גם קורא ספרים?"

"כן, לעתים קרובות אור ראשון של פקד מוצא אותי רכון מעל ספר". הוא חיד. אולי לא האמין.
 "יש לי אליך בקשה גדולה, אדוני, בקשה דחופה" – פתחתי פתאום.
 "הממ...", מהממם.

"אני רוצה לבקש את אדוני להדריך אותי, ליעץ לי, להראות לי את הדרך. איך עלי לגשת להגשמת
 שאיפותי?"
 "לשםך את כל זה".
 "מדוע?", גנחתי.
 "מפני שקר כאן".
 צייתי להסיק את התנור. אבוי, הוא דכא את התלהבותי...

עבר שבוע. הייתי אחד מקבוצת אנשים שקימו סדרת הרצאות לטובת קרו שפעלה לתקון מדותיהן של
 נערות שהתדרדרו.
 "יש לי בקשה אליך", העזתי לפנות אליו כאשר קרא את השקית, שנעשתה מעתון, שקניתי בה אנסים בשוק
 לפני ימים אחדים.
 "המממ...", השיב.
 "האם תוכל, אדוני?... " והתחלתי להסביר לו מה נורא גורלן של אותן הנערות ושחניבים לשקמן מוסרית.
 "לשם מה?"
 "כדי... כדי... לטהרן".
 "איך?"
 "ליצור למענו תנאי קיום סבירים, לקרב אותן לחיי משפחה, לענגן אותן בבגעות נעלות, לטהר את דמיונן..."
 "במה?"
 "בדיוק אתה, אדוני, היודע כל כך הרבה, המבין את הפל, שבסרתיך יכולה לשמר מטעויות רבות, אתה היית
 צריך לגשת במרץ לעבודה פלאת."
 "אני? המממ..."
 הוא הצית לעצמו סיגרטה, קרע את השקית והתחיל לקלל את צדה הפנימי...

הפל שאלו על האורח שלי. דברתי עליו בהתלהבות, ועשיתי למת מסבות רבות: אם הייתי מודה בגלוי
 שאינני מבין אותו – היו חושבים אותי לטפש; כשאני מרום את אישיותו עוררתי את קנאת חברי שהרי
 הוא בחר להתארח אצלי – וכך גם עלתה קרני בעיני מפרי.
 בקל למת הכביד עלי האורח הזה להחריד. הוא לקח לי את המטה (נשנתי על הרצפה); סחט אותי, כמו
 שאומרים, עד העצם; כל רעיון מלהיב שהבעתי דכא בבחירתו עד עפר ובסופו של דבר התחיל להתניחס אלי
 בזלזול גלוי.

זעמי גבר מיום ליום, עד שיום אחד פקעה סבלנותי: הוא קרע בגסות רוח את אחד התחרטים היקרים
 והאהובים עלי ביותר, המקשטים את חדרי הצנוע, מפני שלפי דבריו היה "סנטימנטלי" וקלקל לו את
 התאבון.

"אדוני היקר", אמרתי לו, "אתה גר כאן כבר מלדש, ולא עושה שום דבר, מתניחס אלי כמו אל קלב.
 מי אתה ומה אתה רוצה ממני לכל הרוחות?"

"המממ...", השיב והסתובב לצד שני, כשהוא נותן לי להבין שאין בדעתו להשיב לי.
 "ברשותך, אדוני, אני דורש הסבר, מה נותן לך את הזכות להתניחס אלי בזלזול. אתה עצלן וטפש."
 עמדתי משתק. מה אמרתי? איך העזתי?...
 אך הוא רק המהם בניחותא:

"אתה טועה, אדוני. אינני טפש. אתה טפש, המפריס והחברים שלך, אתם כלכם מטמטמים ואני החכם."
 "איזה דבר חכם אתה עושה?"

"ומי אמר לך שאיש חכם צריך לעשות דברים חכמים?"
 "האם חכם הוא רק זה שעושה דברים מטפשים?"
 "ומי אמר לך שחכם צריך בכלל לעשות משהו?"

"אם כן חכם לא עושה שום דבר?"

"החכם מתבונן."

"ולא שום דבר יותר?"

"אני מאחל לך לילה טוב."

"סליחה. אני רוצה לדבר איתך פעם אחת בגלוי."

"אבל אני לא רוצה."

"מדוע אינך רוצה?"

"מפני שאתה לא תבין אותי. על כן אני מאחל לך לילה טוב."

למחרת הזמנו לארוחת הערב השבועית הרגילה. איזו שמחה - גם הוא בא אתי. הוא שוב התקבל ברחש של הערצה. שוב לא הוציא מלה במשך כל הערב, רק היה מתיך בארסיות, אחר כך זלל בהבעה סרקסטית, ואחר כך בחר לו קרבו חדש ואמר אחרי ששלב את זרועו בשלו: "גלד".

כלם היו מלאי קנאה במאשר, ואני ספרתי נסים ונפלאות על מעמקי נפשו של הנשר, האריה, האלון, הפרומתאוס...

חזרתי הביתה, סדרתי את חדרי, שכבתי עם ספר במטתי, נאנחתי עמקות פעמים ואמרתי לעצמי: "סוף סוף!".